

LAZAR FRANCIŠKOVIĆ

Di, čuje
pisma
divojačka i
po koja suza

NOVUM d.o.o.

zkhv.org.rs

LAZAR FRANCIŠKOVIĆ

DI, ČUJE
PISMA DIVOJAČKA
I PO KOJA SUZA

Gosp. L. Bontek s početkom!

✓ Subotica 20. IV. 2010.

Lazar Francišević

Zagreb, rujan 2009.

BIBLIOTECA CROATICA
br. 271
ZAVH SUBOTICA

IMPRESUM:

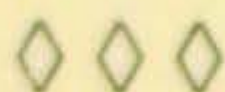
AUTOR: Lazar Francišković

NAKLADNIK: Novum, Zagreb

ZA NAKLADNIKA: Miro Radnić

UREDNIK: Petar Bilobrk

DESIGN: Mihalj Kanzel

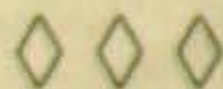

*Digod na bilom bajskom salašu
Kome sokak se gubi,
Stara il nova ljubav sanjari.*

*Oči divojke ko orhideje
Gledaju pitajuć ...
S mislima u daljinu.*

*Unaokolo bašća i zrili klasovi
Golub na zabatu salaša i putovi ...
Tia ampa u srcu joj i duši.*

*Digod na bilom bajskom salašu
Kome sokak se gubi,
Stara il nova ljubav sanjari.*

◇ ◇ ◇

Bože!

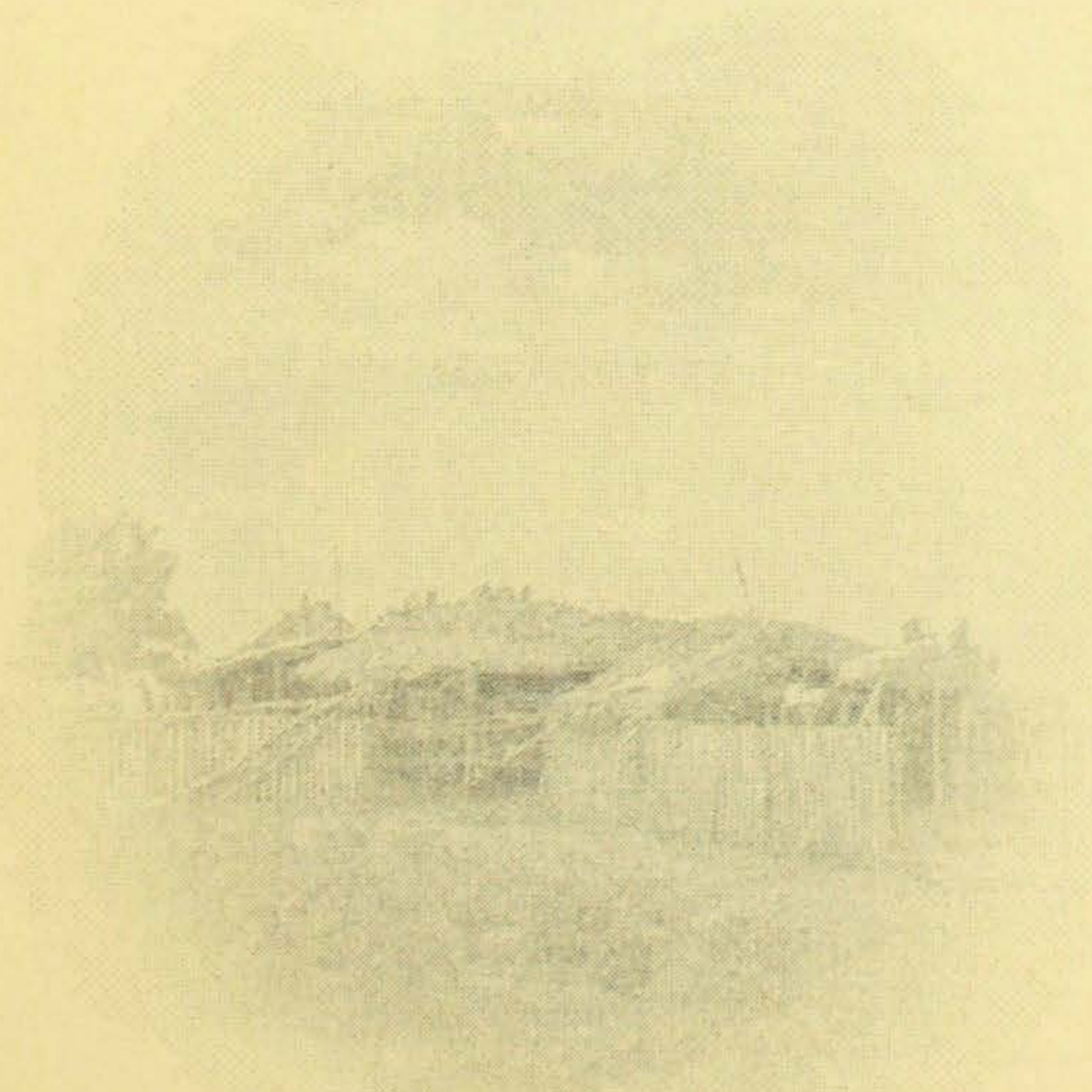
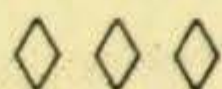
*Tako je nemoćna i sama,
Hrabra a nježna.
U ovim teškim vremenima.*

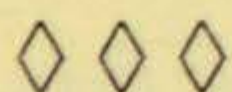
Bože!

◇ ◇ ◇

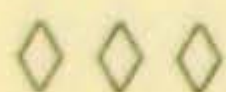
*Crvenih pupa u ravni muk.
Ljudi,
Zaboravljaju u tvrdoći se srca.*

*Bože ... Bože ... zašto ga lomiš?
Kamo ...
Negdje sa salaša jedna ljubav ...*

- Jednog dana ... - Nemoćno i raširenih šaka:

Mila, ja ništa nemam ...

- Ne sjećaš, svih naših radosti i boli? -

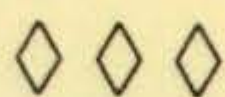
*Tiho se, u zlato-lahoru sunca i mirisa žita
gledaju.*

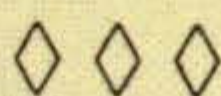

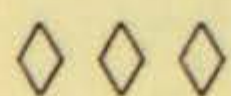
- Vjera nas jedno drugom donijela
Ni primjetili nismo. -
Djevojka šapuće:
Mili, imamo li si ikog drugog? -
Tuge i pomir im glas.

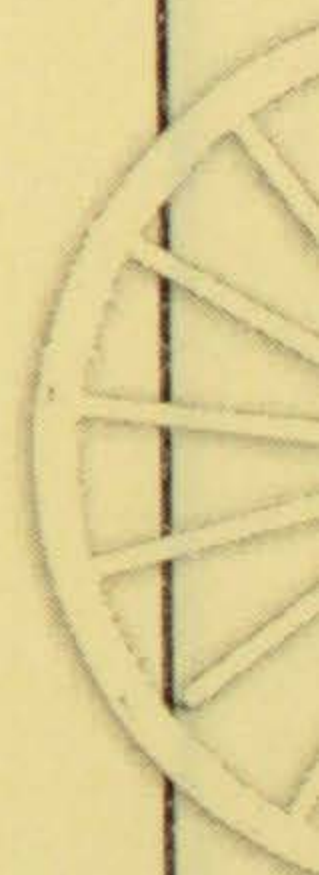
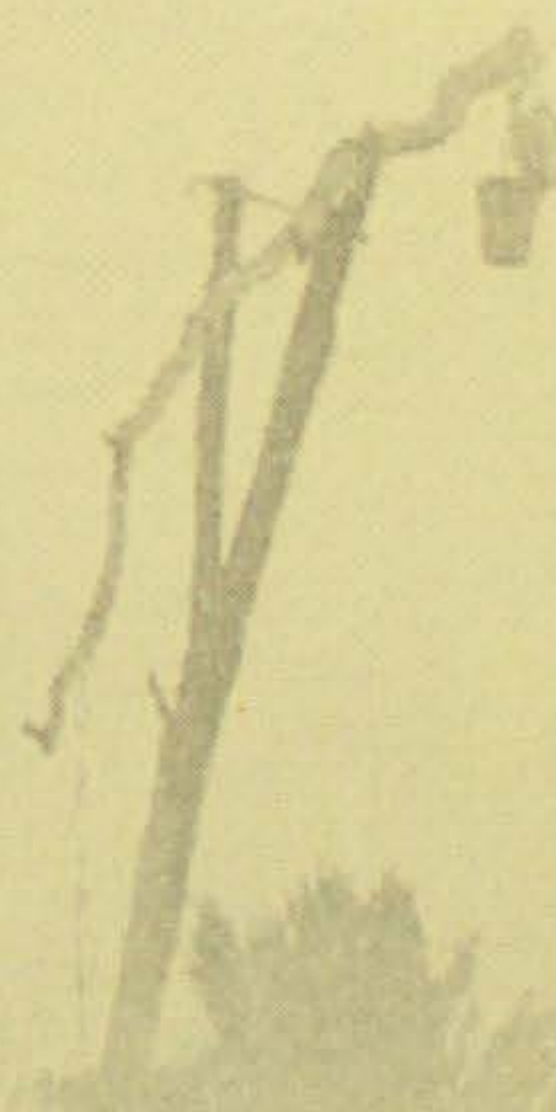
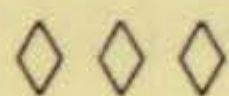

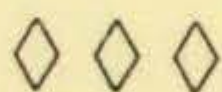
*Cvrkut ptica u avliji ...
Na astalu bokal vode,
Kruv i bila slanina
Luk i kiselina ...
Briga u mlade ređuše.*

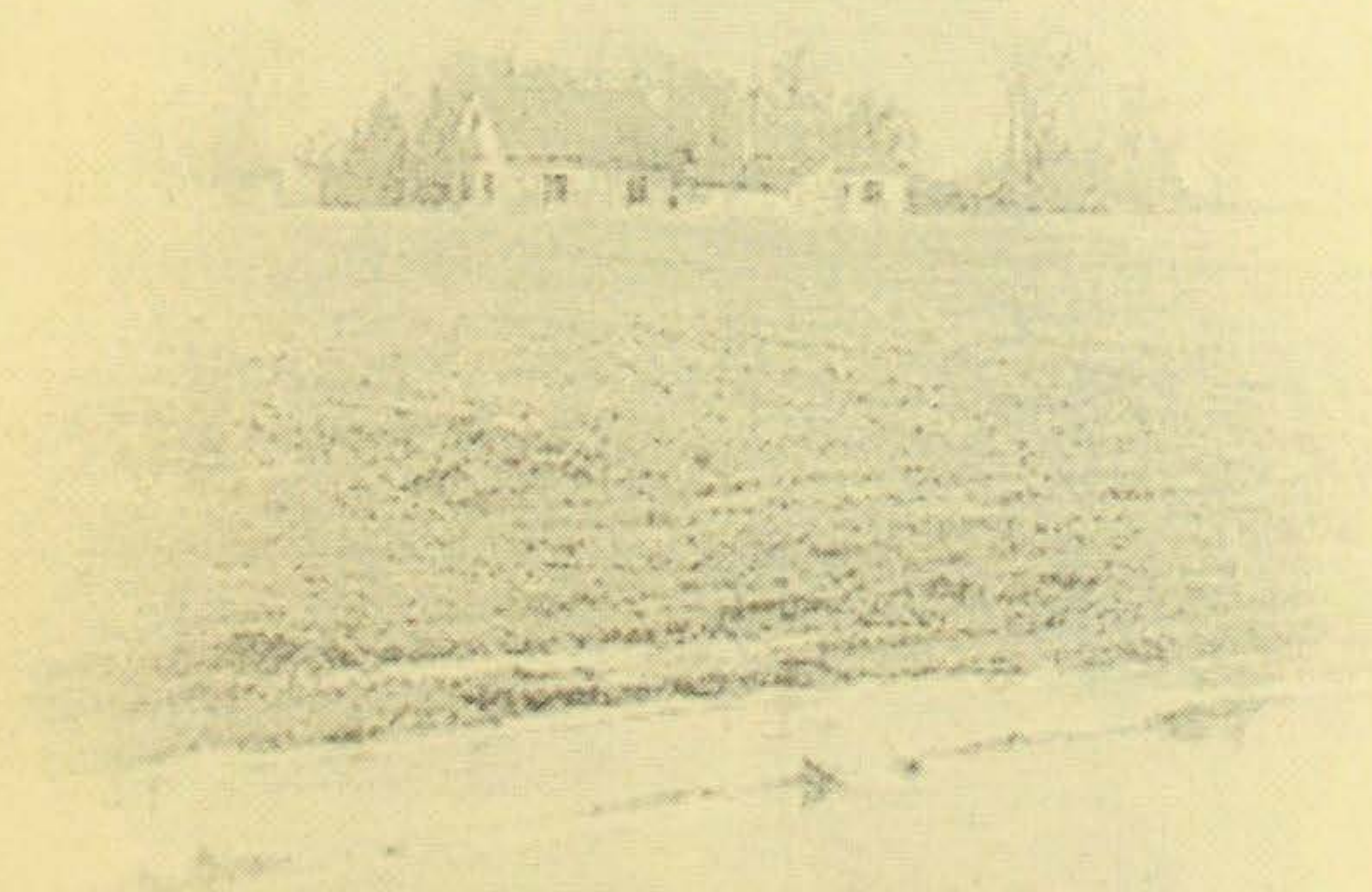
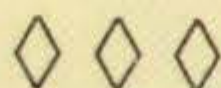

*Tiha radost na licu žene
Dan,
Željan rasanjuje o magli.*

*- U smarnim vremenima
Osjećam pjesniče vraćamo doma,
Al nije naše o ovom govorit ... -*

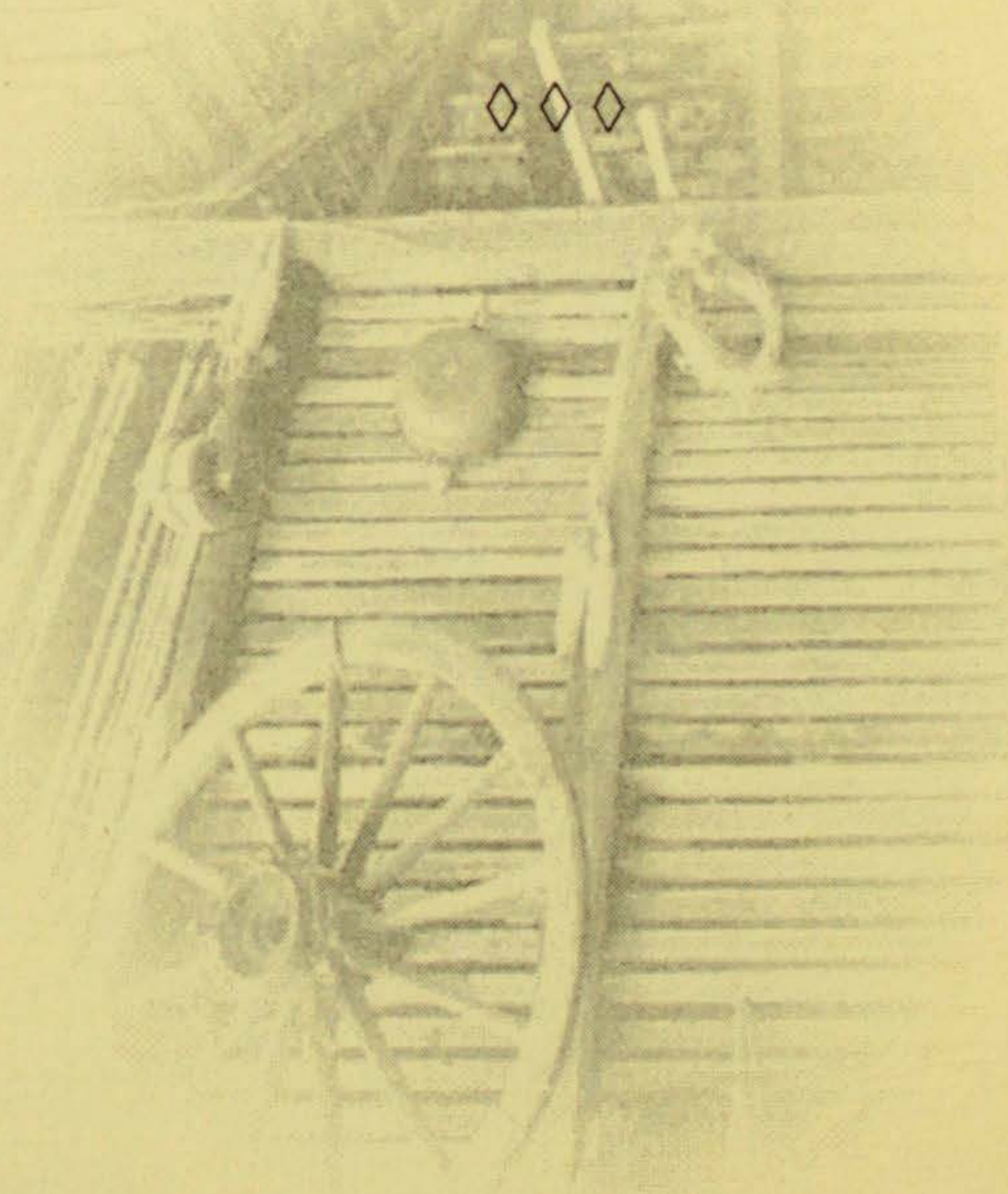

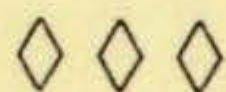

- Kad gluhost srca zahvati stvarnost ... -

Slušaju:

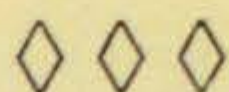
*Otac, iz ljubavi, ispunit, ni ne pitajuć
Vas, SVOJU će nad vama MILOST.*

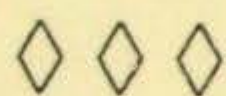
*Na bajkolikim didova im salašima
I u rascvalim dračnjacima,
Zaborav dragosti i gorčine kriju.*

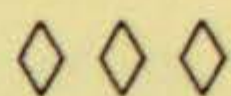
*Gorki smiješak vina u kleti,
Vinogradar joj se negdje izgubio
Kao risar i paor u Dužijanci.*

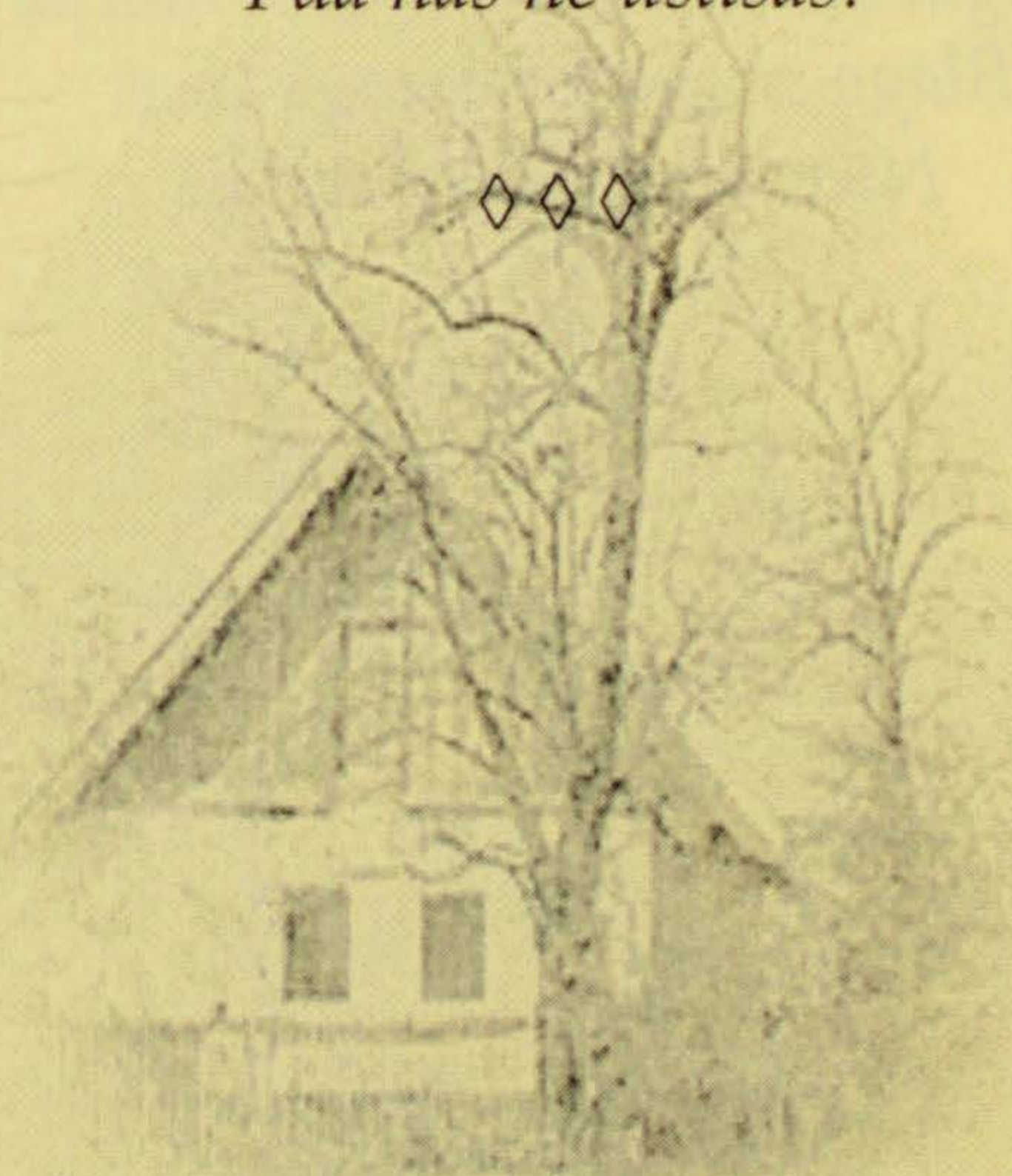
- Kako da te zadržim? -
Zabrinuto, a ona mu blago:
Dok je u nas vjere ... a biće je ... -
Dugih obrva i zjena ni u orhideja,
Blago crvenokose duge kose:
Niko nam nemož ništa!

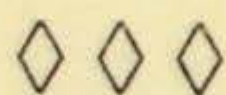

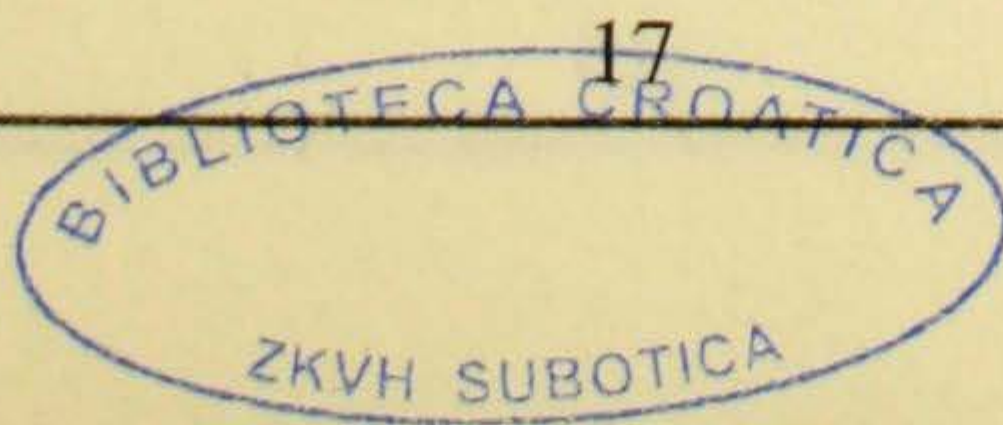
Bože ... sami ...

*Po kad kad i pripiremo s Tobom ... oprosti ...
Mi smo Tvoja dica i nemož da nas se odrekneš
I da nas ne uslišaš!*

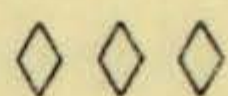
*Oči povremeno tuge joj kriju
I skore srebrne u dugoj vran - kosi
A lice, radost zrile žene puste.*

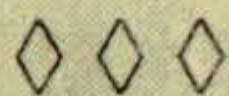
17

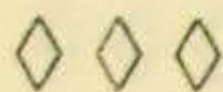
BIBLIOTECA CROATICA

ZKVH SUBOTICA

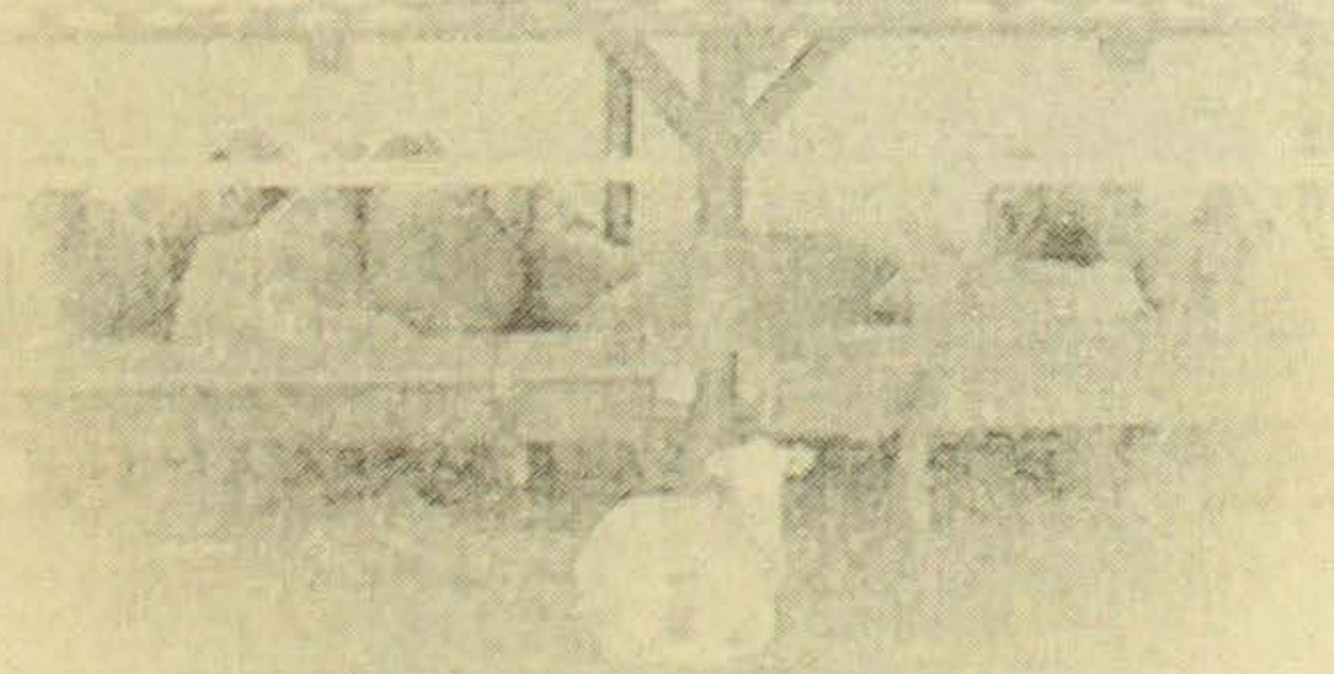

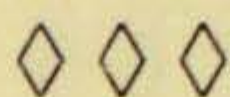
*Lice joj uozbiljilo i dobilo zrilosti.
Oči neizricivo više od orhideja osjenilo ljubavlju i
tajom,
A krhko tijelo protkalo snagom.*

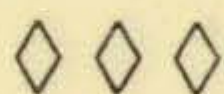
*Isprid Gospinog oltara
- ... Samo u nje je Majko vjere sve više,
Iako oboje plašimo.
Kao što je bilo i u moje ... Mame. -
I nježni koraci mu samot - srca
Iz drev Hrama dalje.*

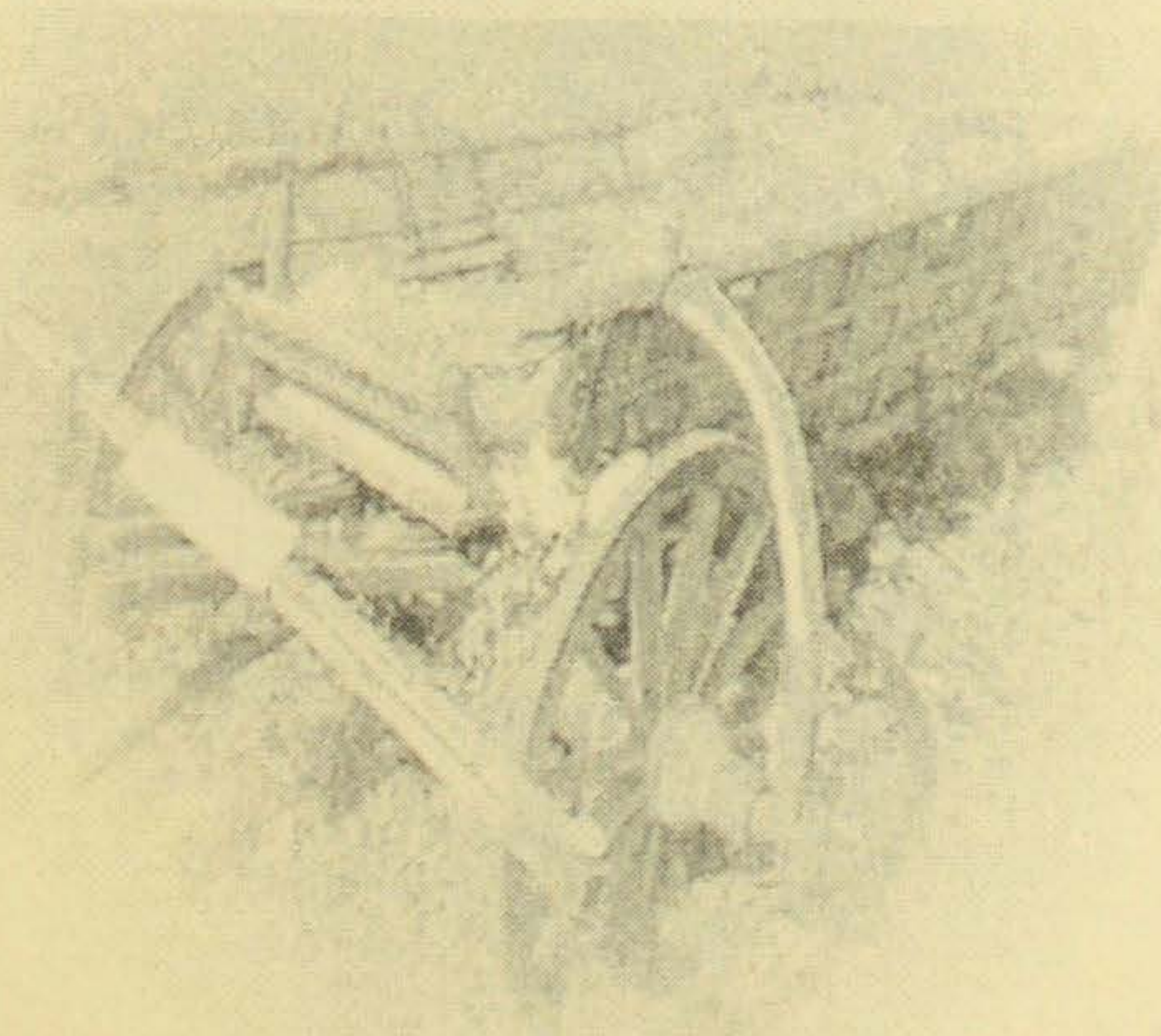
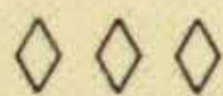

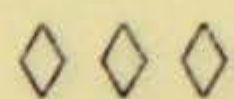
- Kako duši da se laže?
Ukrah ti ... -
Prekida ga veselo:
Srce, oboje Mili hteli
I izgubili,
Jer jedno bez drugog ... -
Gledaju drago.

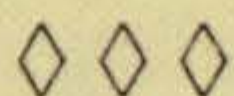

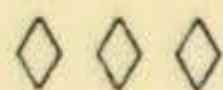
*Zlatni klasovi ko rojevi zvijezda
Grcaju i raduju mladosti,
Krišom upućeni očima ljubavi
A ne bola u ovim teškim vremenima.*

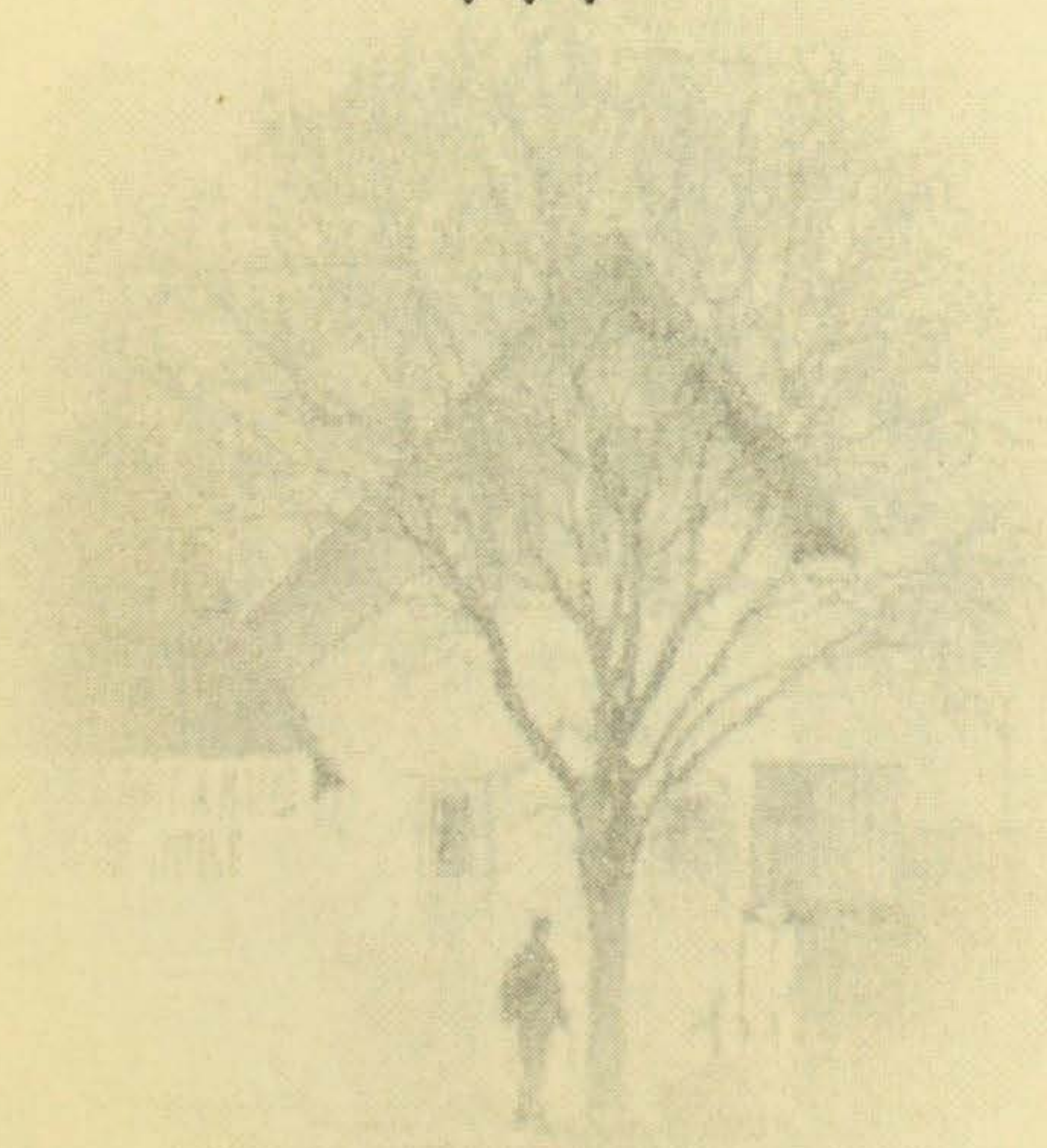
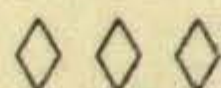

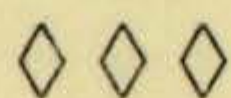
*Nek u ovim teškim vremenima
Uvukli u Crkvu,
Hineć nesebičnost ljubavi.*

*Na pragu salaš - varoši rascvale u žitu
Još uvijek tvoji radoznali i neizrečeni pogledi,
Zagonet, ne očitovanih prekras orhideja.*

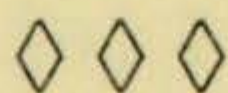
*Stazama njihovim gotovo sami,
Tražeć jedno si drugome ruke,
Osjećaju prikradanje im života.*

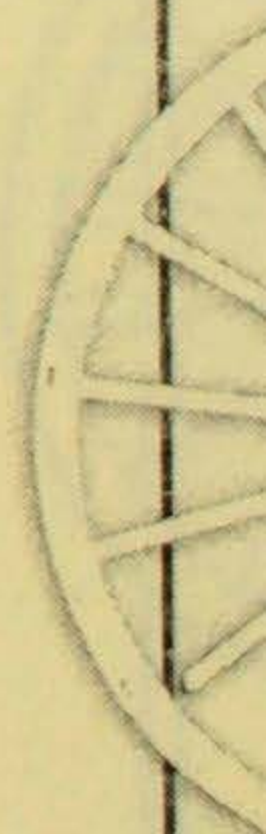
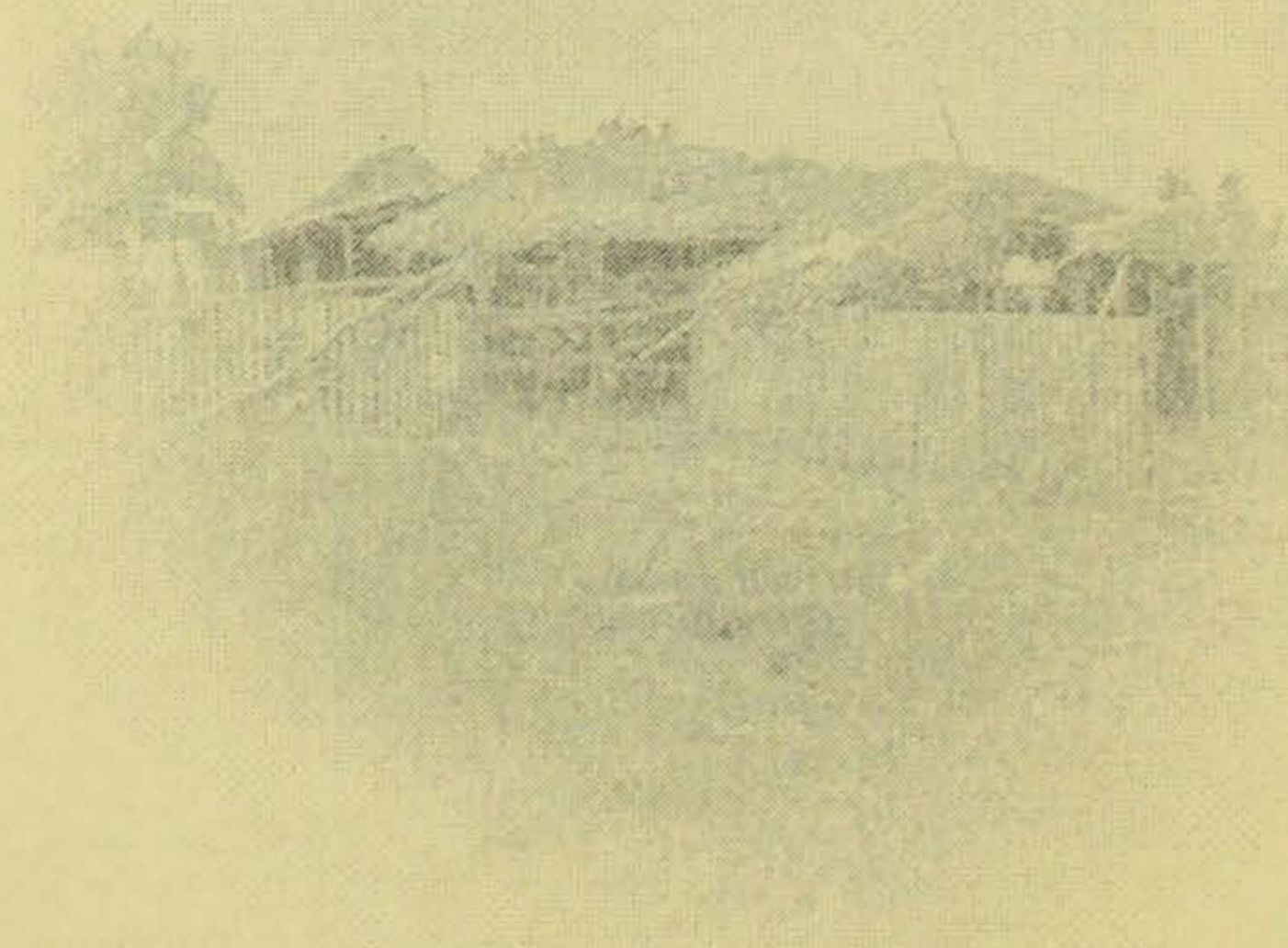
◇ ◇ ◇

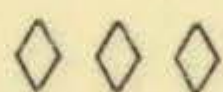
- Ništa nije teže već reć:
Volim! -
Duge vrane kose i zjena ko orhideje,
Upućuje plahi mu pogled.

◇ ◇ ◇

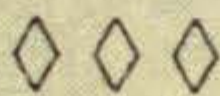

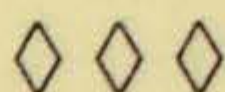
*Ovog prolića kao da sve pritače u cik ljeta.
S obilj sunca, oluja, kiša ...
Napose suša ... suša uistin ljubavi.*

*On ili ona izagnani ...
Vratit jednom doma prije će Dužijance,
I ne iz osvete
Strest prah, sa svoje će obuće ...*

Na bilim starim bajskim salašima

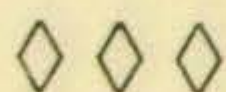
I dalje ...

Di, ni za stra niko nezna

*U pendžerima grimiz muškatla,
I iz koji čuje pisma divojačka pa i po koja suza
Uz bili šling i lampaš koji svitle*

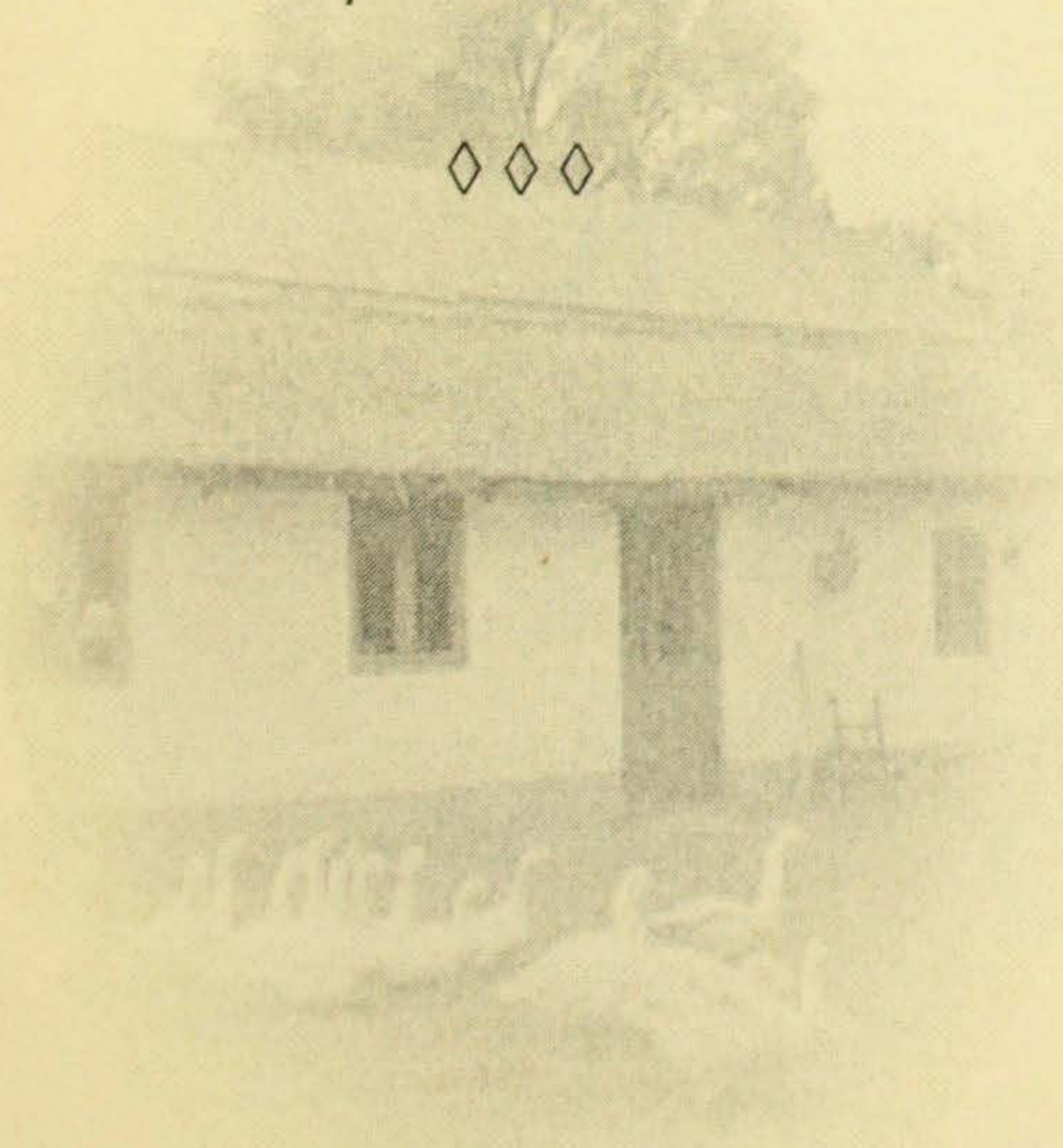
*I nemož da ne boli,
Ako nikog nemaš.*

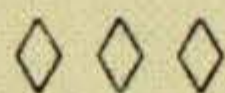
*Sjeća: u pusti i polusjenama jednog ... jutra, kao
dijete ...*

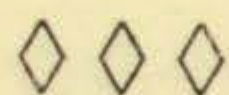
*Nešto dalje od žara na kamenu stare čaše,
Po kojoj igrale nježne boje poput daha,
plamena ...*

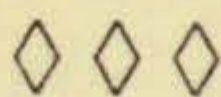

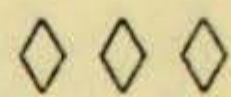
*Slatko zaljubljeni, ne u sebe
Već bezbriž i nestaš salaša,
Duše im i srca žuborile, i još žubore,
Snažnije od svih nektara ...*

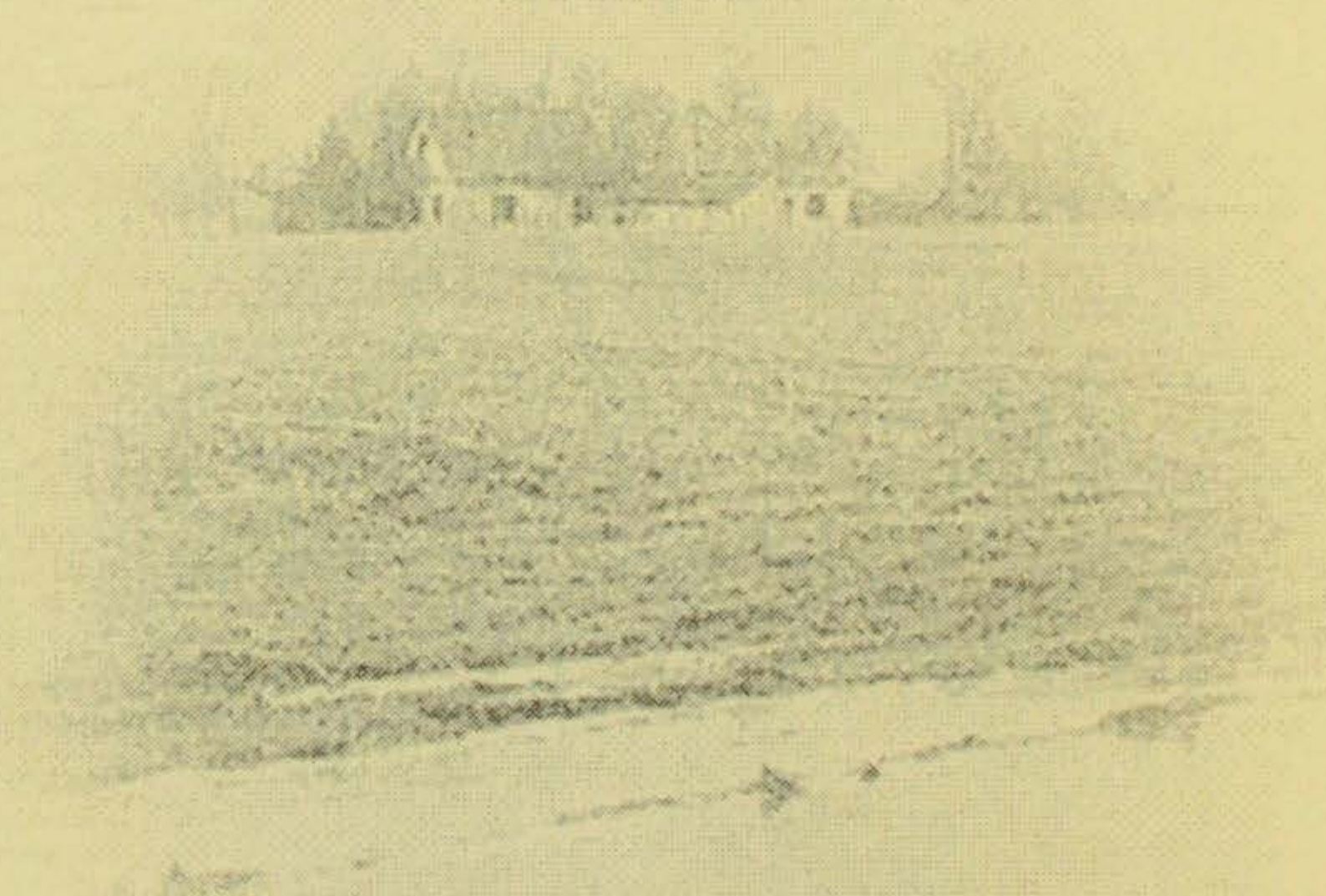

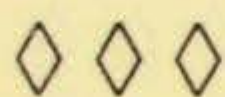
*Djevojka gleda u polje zlatnih klasova, različka i
pupa,
Zamišljeno:
I prije nas patili i prolivale je iz ljubavi ...*

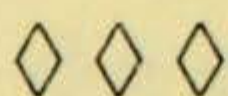
*Izgubljeni ...
Nebo snage da im da,
I nadu.*

*U lutanju sreće nije našao,
Uzeli mu davno njive i vidike ...
Sokak ruzmarina i njene kras oči,
Ipak nada da ga još čeka.*

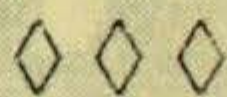

- Ni bola, ni radosti, ni snova ...
Od života.
Željeli i želimo, a neko nas prijечи.

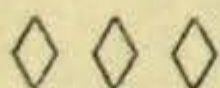
A tako malo triba ...

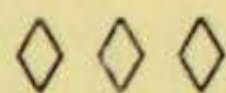
Daleko s našim kušnjama,
Ne dat,
Mili da nam se miješaju.

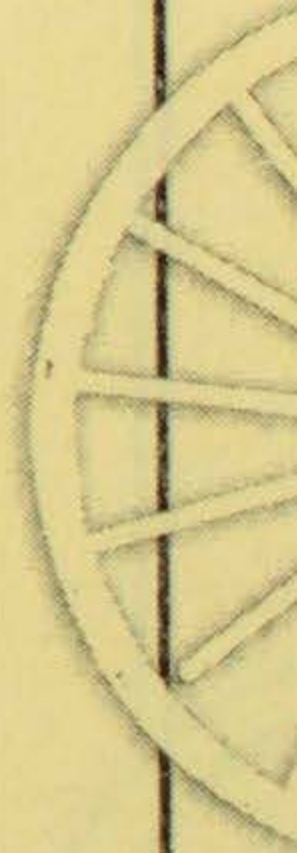
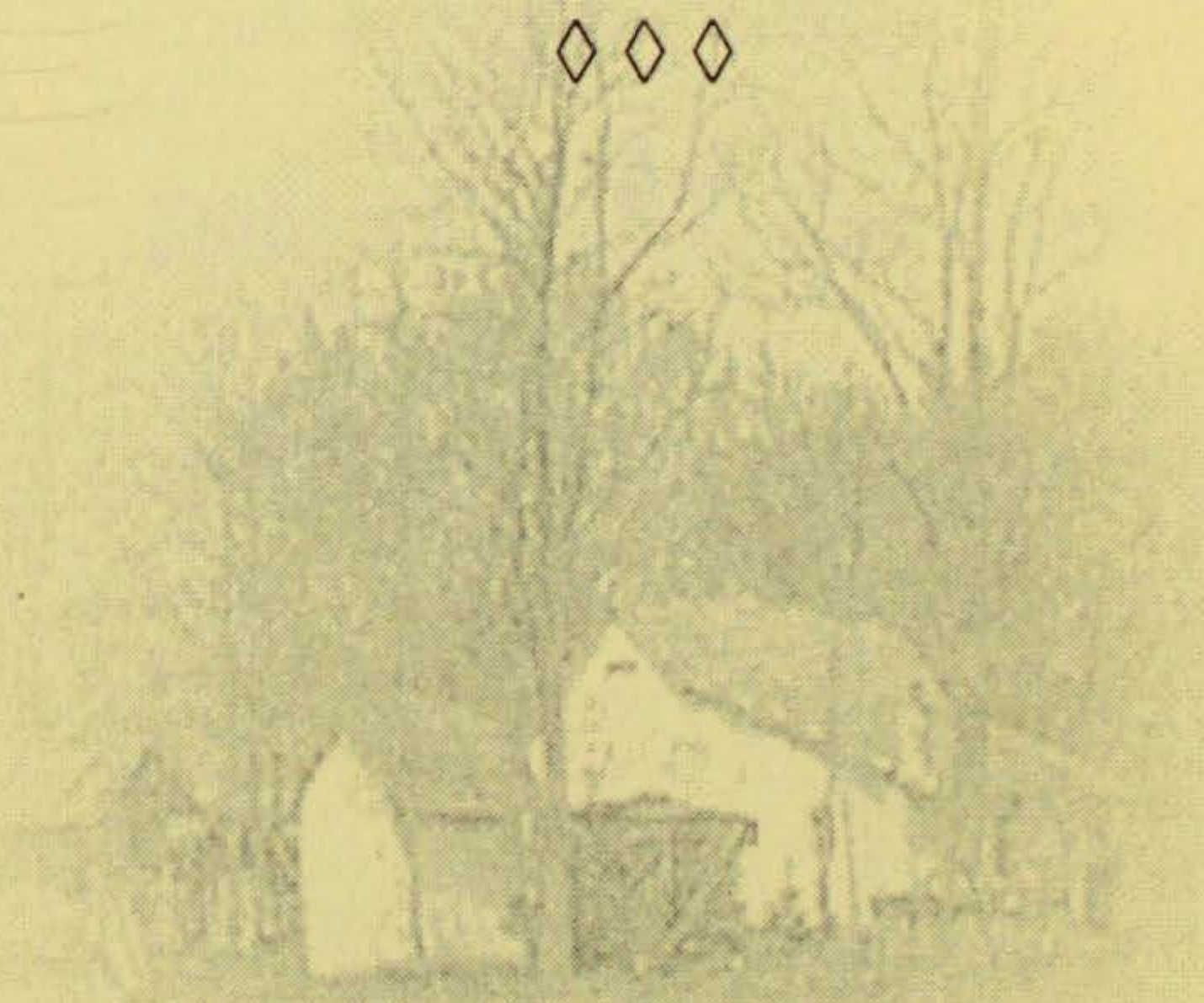

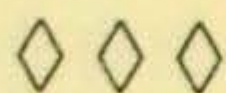
*- Tio priče zorom
Ne dirajte njene snove,
Lijepa je kad se ne pati.
I kad sanja.*

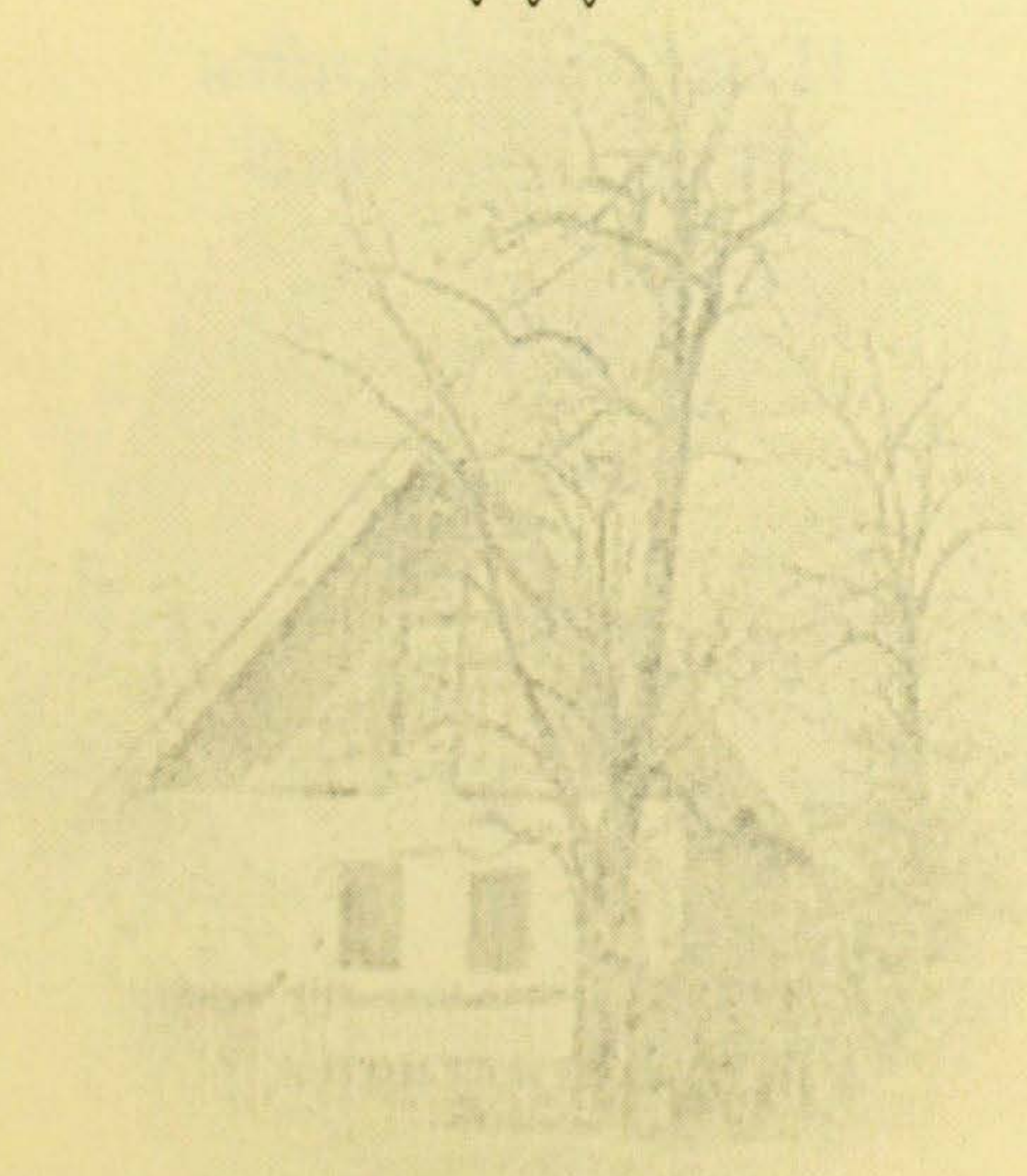
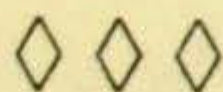

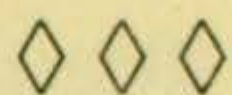
*Di tambure ne stoji glas,
Vjetrovi pusti susriću u ljubavi djece salaša,
Smiju, lome, sanjare ...*

*Tio hodimo tamburašu,
U bašti jorgovan i prazne riječi,
Sve ima svoj svršetak.*

*Jutro lagano kao rosa
U pustoši salaša i njiva,*

Nedav čini Dragu mu kogod oto!

*U zlat omaglini njiva
Tišina i nejas riječi.*

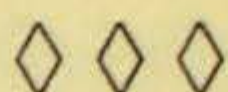

◇ ◇ ◇

- Bože!

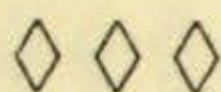
*Pjesmu jaču od ljudske ljubavi koja izgara.
Vjere!*

◇ ◇ ◇

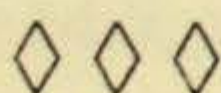
- Nezna da u nju život valja utrošit,
Obećali ... a ne održali. -
Visok i od umora pognutih ramena i poduže
kose ...
U nemiru puste ceste i njiva ... -
Mili, uvijek si mi govorio: lažu!
I točno, sami nemamo budućnosti, još uvijek
smo:
Jedno! -
Unosi iznenad mu u lice kao žena patnica.

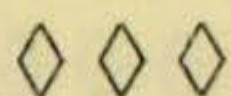

*Savez je naš neraskidiv!
Breme lako, i Ja vas izabrah
U početku vašeg pra jutra.*

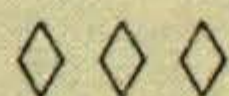
Ne bojte se!

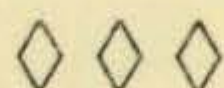

Oko njih iznenad:

*Oluj, Lahor i Mir.
U nedalek raskrižju drveni križ,
A na njem raspeti Krist.
Često u Njegovoj sjeni
Igrali kao djeca.*

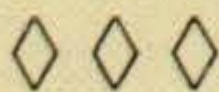

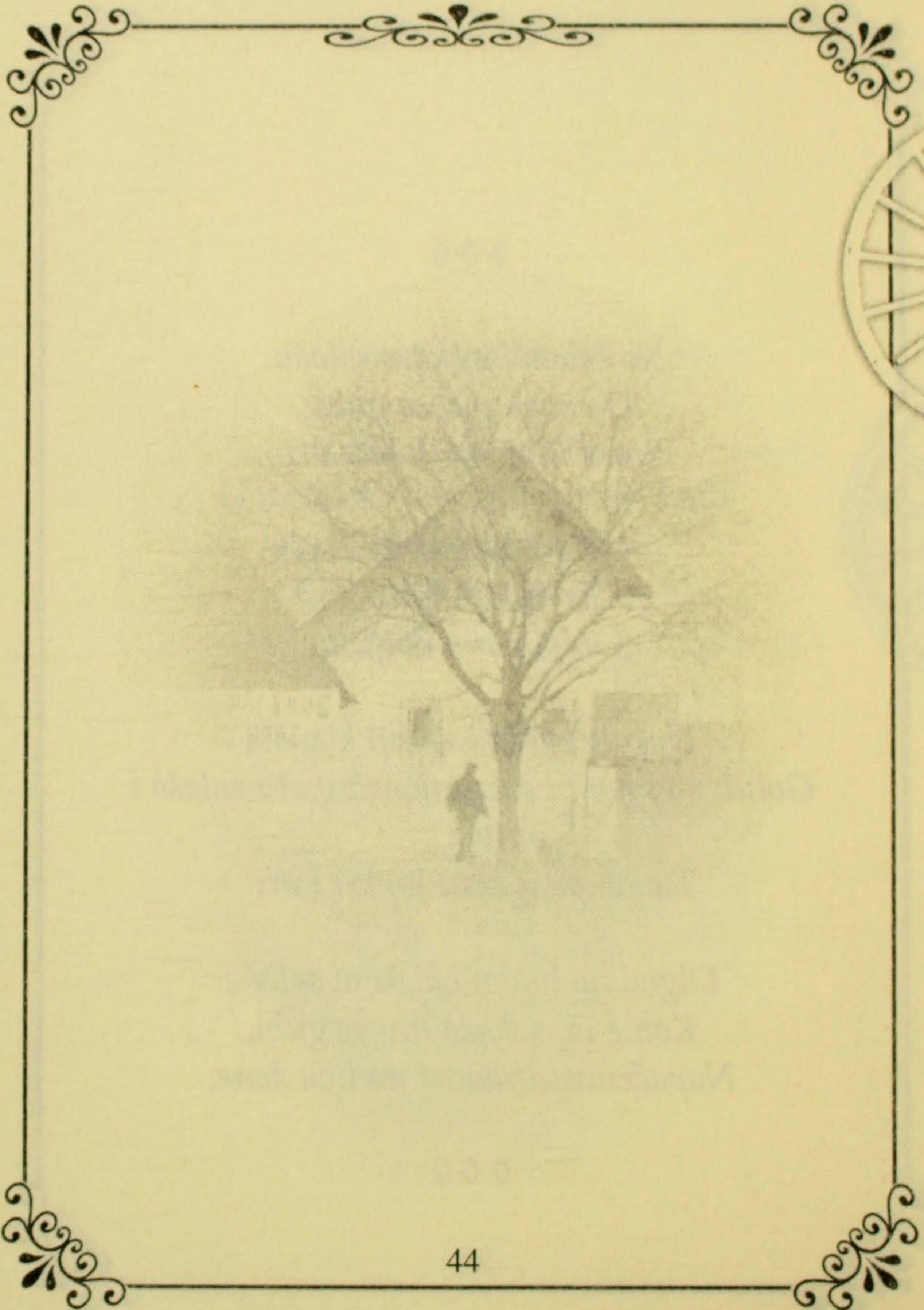
*Na bilom bajskom salašu
Do koga put se gubi,
Stara ili nova ljubav vri.*

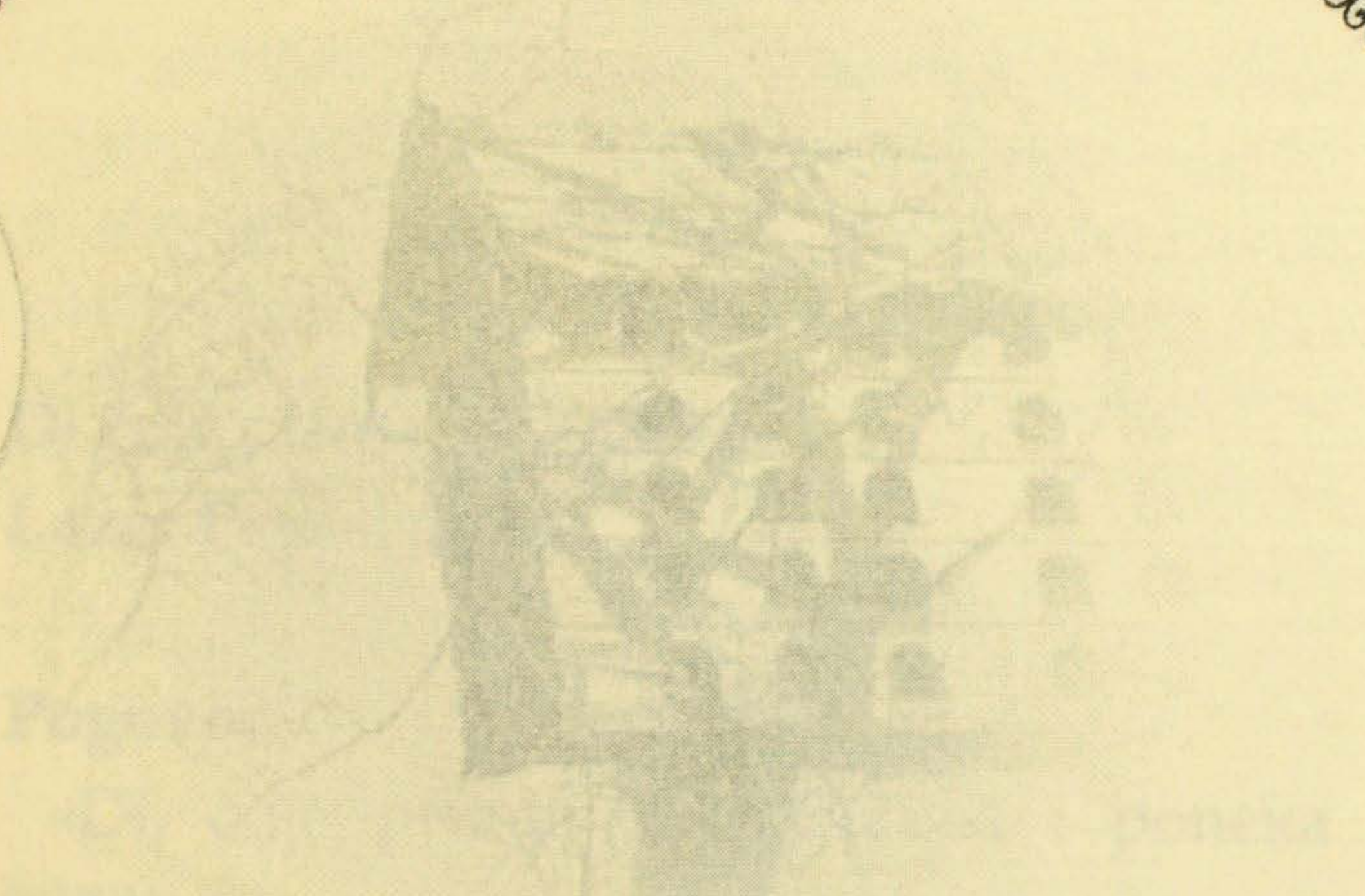
*Oči joj ko u orhideja
Gledaju pitajuć ...
S mislima u daljinu.*

*Uokolo bašća i zlatni klasovi
Golub na bilom i sunčanom zabatu salaša i
putovi ...
Tia ampa u srcu joj kri i vri.*

*Digod na bilom bajskom salašu
Kome taj sokaka mu se gubi,
Napačenost i radost na licu žene.*

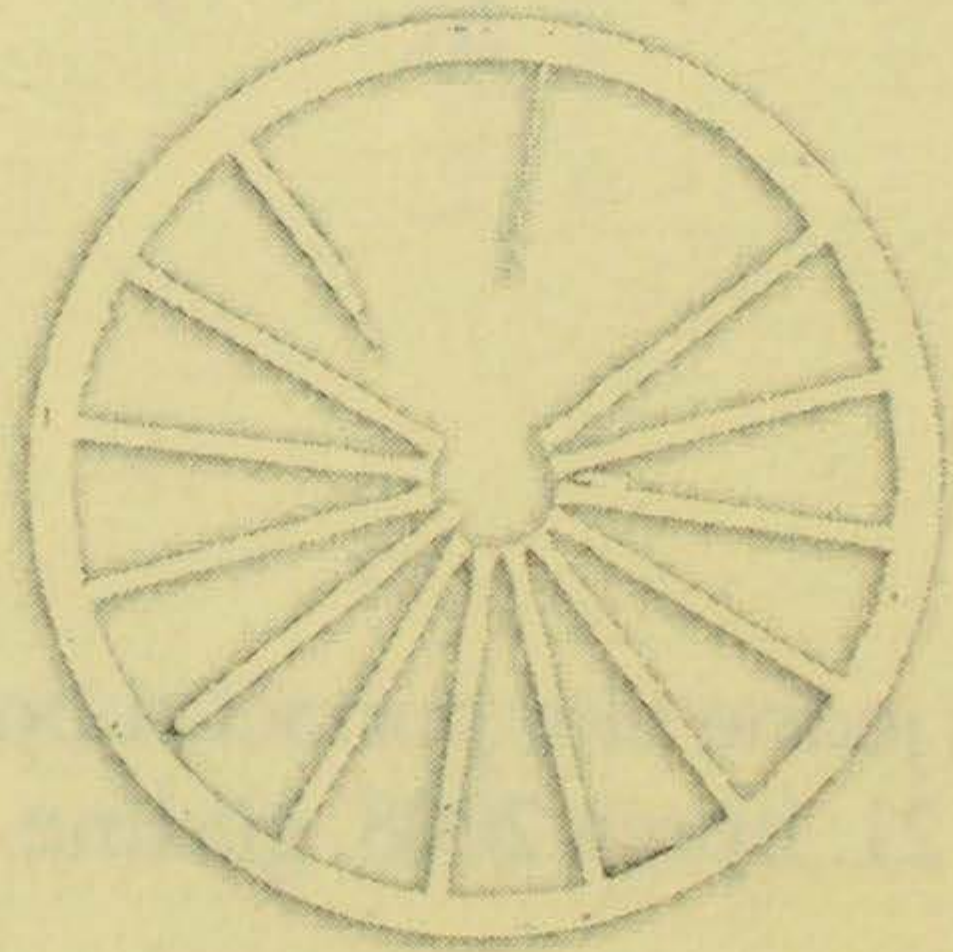

*Bože, junake ovih stihova prepuštam
tvojoj Očinskoj brizi, a znaš da je veoma
tribaju, nemaju nikog svog.*

U Subotici jedne oko ponoći subotnje večeri
21. lipnja 2008. godine.

Lazar Francišković

Di čuje pisma divojačka...

Lazar Francišković

Pogovor

«Di, čuje pisma divojačka pa i poneka suza»

Pjesnik, esejist i romanopisac Lazar Francišković (Subotica, 1948.), javio se u književnosti sedamde-setih godina 20. stoljeća i do sada objavio:

Utva bez krila, pjesme (1980.), *Biblioteka, Gradska kuća, Fontana*, poeme (1998.), *Stara crkva*, proza (2000.), *Hodočasnik*, proza (2004.), *Skaska o vatri*, proza (2004.), *Hodočasnik II*, proza (2006.), *Prelistali smo za vas*, proza (2007.), *Graal*, pjesme (2008.).

Kao put u jesen

Najsnažnija linija podjele u čovjeku proteže se između one čovjekove komponente koja djeluje kao aktivno jastvo koje samo sebe potvrđuje i razgraničava od drugih i onog dijela koji čezne za poretkom tajne. To je dakle, linija između uništive i neuništive komponente u čovjeku. Teorijski postoji savršena mogućnost sreće: vjerovati u neuništivo u sebi. Onom drugom, onom jasno efemernom biti stalna opozicija, poništiti faktografiju života, geografiju viđenoga i zaustaviti se na onoj ljestvi koja jakovljeviski vodi u nebo.

To je nemoguće jer se Tvorac pobrinuo da nas umijesi od zemlje gdje smo rođeni i udahne vječni dah mimesisa. Svatko je hodočasnik najprije zajedno u majčinoj utrobi, poslije djetinjstvom ugaženim amplitudama slike i intime. Nitko tome nije izbjegao, makoliko poricao, odricao se zavodljive ljepote ovozemaljskoga, boli koje donosi život, melankolije koja proizlazi iz spoznaje o prolaznosti.

Najnovija zbirka pjesama Lazara Franciškovića «*Di, čuje pisma divojačka pa i poneka suza*» sadrži četrdesetak pjesama, većinom posve kratkih, u tri-četiri stiha spjevanih, gotovo haiku-daha. Tematski krug vezan je za nekoliko glavnih preokupacija: **pastorala njegovih salaša** čiji gubitak u vremenu i prostoru ne može preboljeti; **žitna polja** koja su dominantno «zlatna» i žito je poput tajne života ujedno dionik vječnosti godišnjih doba, ono nosi u sebi izmjenu života i smrti kao i uskrsnuća, jer Isus kaže:» Ako pšenično zrno ne padne na zemlju i ne umre, ostaje samo. Ako li umre, rodi veliki rod.» Žitna je simbolika sklad ljudskoga života i bilja. Tako i Dužijance prohode kroz riječi ove knjige, lagano lepršajući na ljetnim vjetrovima Lazarove ravnice. Tu su sabrani svi njegovi preci, a spokojna ljepota i radost ove žetvene svečanosti je kontrast bijesnoj stihiji suvremena života kojoj se pjesnik nije privikao. Taj se odnos prema poljima i njivama vinuo do sakralnosti i stih poput

ovoga:»...*Na koljenima u pustošju njiva dok ih
cjeliva.*», svjedoči o metafizičkoj vezanosti za
paorski prostor koji se pokazuje kao jedina
mogućnost opstanka. Romantizam je to
izražavao i likovno: nezaboravna je slika
francuskoga slikara J.F. Milleta «*Angelus*»
u kojoj se smisao mučnoga života dvoje
ljudi na golemoj ravnici akumulira u mo-
litvi. Ima u tom Lazarevu stihu kao i u
romantičarskoj slici poniznosti i to one koja
daje svakome, usamljenome pa i zdvoj-
nome, najprisniji odnos s bližnjim, i to
smjesta, ali samo potpuna i trajna poniz-
nost. Ona to može zato jer je i sama jezik
molitve. U suvremenu svijetu mnogo je
sjaja koji nas zavodi i privlači prividnom
slobodom u kojoj često pobjeđuje onaj jak
i uspješan. Ali upravo takvima, isuviše za-
bavljenima svojim trijumfom, neprimjetno
promakne tihi impuls tajne kad se pojavi.
Franciškoviću je neprolazno duhovno stanje
traganje za tajnom, lutanje bezvremenima
i prostorima u sinesteziji koja je nejasna i

maglovita, ponekad nedorečena, ali uvijek melankolična. Jesu li to beskrajni ravnice, nepregledna valovlja žita, vjetrovi što brišu prašne puteve Panonije...tek ta sjeta uvukla se i u intimni, **tihi ljubavni izričaj** prema imaginarnoj ili stvarnoj ženi s kojom vodi razgovore nalik na klupka riječi u pustinji svijeta. To je druga velika tema ove zbirke. I dok se u prošlim zbirkama stihova ili proze L. Francišković intenzivno bavio baštinom svoje ravnice, vezama s precima, lutao i deskriptivno etnografski bilježio umirući život sela i grada, u ovoj **zbirci okrenuo se svojoj intimi.**

S malo riječi, bez nepotrebnih glagola i tumačenja, bez eksplicitnosti, u jezičnoj «oskudici» koja sažima tijela i sudbine kao slutnje, stoje njih dvoje, a između njih cvijet **orhideje**. Neobičan cvijet došao k nama s istoka sa simbolikom ljepote i savršene čistoće. Ta se čežnja pojavljuje na više mjesta; orhideja je ponekad dio poredbe, ponekad sama osoba, uvijek zamjena za idealizaciju

ženskoga lika, kakvih danas gotovo i nema. Ne napušta se mitska lokacija «bilog bajskog salaša» gdje su «oči divojke ko orhideje», samo se pretače iz slike u duhovnu amforu, da bi se došlo do poetske punine. Ona nastaje i čudesnim spojevima prostora i zvuka: »ravni muk», ili pak poantiranjem na koncu pjesme: »I nemož da ne boli/ Ako nikog nemaš».

Pjesnik zastaje začuđen nad životom i ljudima, što bi se u teoriji, koju primjerice zastupa G. Steiner, smatralo vrlinom; ne izgovara misao do kraja, skraćuje riječi u nekom osobnom ritmu: pomir,taj (kao tajna), drev(kao drevan), zagonet, prekras i tome slično. Pjesnik stvara poetske minijature, male svjetlace negdje na rubu žitnoga polja koje je česti okvir lirskoga zbivanja: «Zlatni klasovi ko rojevi zvijezda/ Grcaju i raduju mladosti... »Osim poredbe, tu je poosobljenje klasova koji mogu grcati poput čovjeka, imaju osjećaje, duh i dušu, sudjeluju u općoj harmoniji ili disharmoniji

svijeta. Dio su njega i nas i poriču kaos, koji se toliko nudi u izbezumljenim scijentističkim koncepcijama filozofskih labirinata. Ovu sakralnost pjesnik donosi izravno ili neizravno u ovoj zbirci koja obiluje intimnim **razgovorima s Bogom.**

«Kad gluhost srca zahvati stvarnost.../
Slušaju:/ Otac, iz ljubavi, ispunit, ni ne
pitajuć / Vas, Svoju će nad vama Milost».

Obraćanje Bogu ponekad je vapaj, jedino uzdanje i molba: »Bože!/ Pjesmu jaču od ljudske ljubavi koja izgara ./ Vjere!»

U magiji jezika javlja se bachelorovska slika koju pamti iz djetinjstva i koja bez osobita obrazloženja postoji zauvijek u njemu:» Sjeća: u pusti i polusjenama jednog...jutra, kao dijete.../ Nešto dalje od žara na kamenu stare čaše,/ Po kojoj igrale nježne boje poput daha, plamena...» Mistika pohranjenoga i utamničenoga blaga iz najranijih dana nalik na nadrealne slike, mogu biti dio ontološkoga bića, jednako kao i mita koji

uključuje široki plan nejasnih sugestija što prodiru u lirski subjekt.

Lazar Francišković nosi sobom kao dominantu sjetu i melankoliju, ali na sažet način, ne napustivši «ambar pun jezika», ponire u sebstvo i ljubav prema Njoj, suzdržan, kao i uvijek kad se radi o ženi, gnomski jezgrovit, pomalo turobno sluteći da ne može naći razrješenje, jer osjeća «da prikrada im život».

Izmjena intime i empatije prema starodrevnim salašima i ljudima čine amplitude, u kojima se stječu i prožimaju ljubav, nostalgija, Bog, ponekad implicitan, nevidljiv, udaljen, nazočan kao samopodrazumijevajući element u zavičaju kojim kroči s Njom.

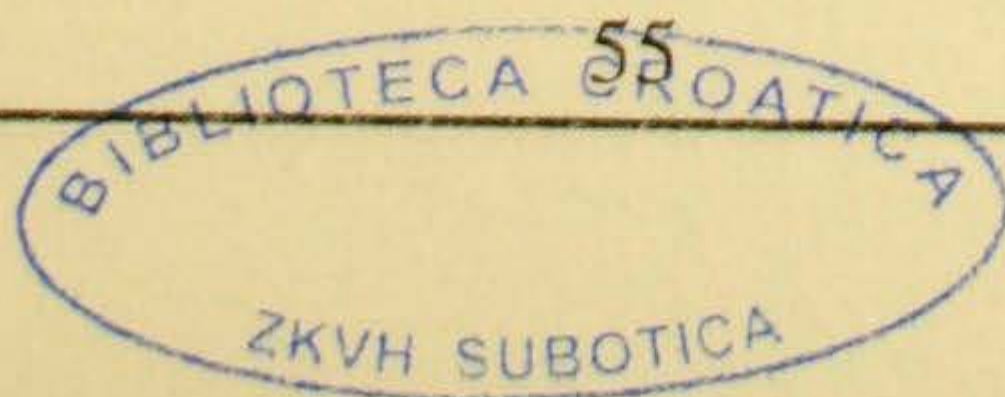
U zbirci je miješanje jezičnoga izričaja standarda i dijalekta. Ono se događa u polju istoga stiha ili pjesme, kao incident, kao slikovit skok, akcent, udar kistom koji osvjetli prostor i vrijeme. Taj jezični ikavski topli i nježni tijek koji mu ispunja žilje, sastoji se od drevnih oblika koji vezuju

njega i tradiciju: bili, tija, oto, avlija, astal, pendžeri, bili šling, risar, paor...

Pjesnik na svom vlastitom poetskom tragu, donosi stišanom strašću lagani odmak od prošlih zbirki i novi pogled u sebe i svijet, saževši u četrdesetprvoj pjesmi «Na bilom bajskom salašu» svoj emocionalni drhtaj i pejzaž zavičaja. Ali, u konačnici, reći će: «Bože...sami.../Po kad i pripiremo s Tobom...oprosti.../Mi smo Tvoja dica i nemož da nas se odrekneš/I da nas ne uslišaš!»

Kao na puteljku u jesen kad pada lišće, u osami zastajkujemo i tragamo s pjesnikom za «bajskim salašima» gdje u «pendžerima grimiz muškatla» i lampaš prizivaju.

Nevenka Nekić

CIP zapis dostupan u računalnom
katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu

pod brojem 715011

ISBN 978-953-6808-24-3

ISBN 978-953-6808-24-3

LAZAR FRANCIŠKOVIĆ

Najnovija zbirka pjesama „Di čuje pisma divojačka i po koja suza” sadrži četrdeset pjesama, većinom posve kratkih, u tri-četiri stiha spjevanih, gotovo haihu-daha. Tematski krug vezan je za dva polja: tihi ljubavni izričaj i samoća salaša. I dok se u prošlim zbirkama stihova i proze Lazar Francišković intenzivno bavio baštinom svoje ravnice, vezama s precima, sinestezirao vremena njihova i svoja, lutao i deskriptivno, etnografski bilježio umirući život sela i grada, u ovoj zbirci okrenuo se svojoj intimi.

CROATICA

BIBLIOTECA

ZKVH SUBOTICA

K
FRA
d

Knjiga je pred vama zahvaljujući

UDRUGA ZA POTPORU BAČKIM HRVATIMA U ZAGREBU

 Trade Air
Charter and Cargo Operator

Vladimira Nazora 6 (PLESO)
10410 Vel. Gorica, Croatia

NOVUM d.o.o.

Cijena: 59,00 kn

ISBN 978-953-6808-24-3

9 789536 808243